



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 08-06-2020 r.

Adam Bodnar

VII.7037.45.2020.AT

**Pan
Dariusz Piontkowski
Minister Edukacji Narodowej**

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z pismem z dnia 26 maja 2020 r. (DKO-WOK.4031.24.2020.AAK), stanowiącym odpowiedź na wystąpienie generalne Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 15 maja 2020 r. w sprawie uczniów, którzy nie uczestniczą w zdalnym nauczaniu, pragnę poinformować, że z zaskoczeniem przyjąłem zawarte w piśmie stwierdzenie, iż Ministerstwo Edukacji Narodowej nie jest organem nadzoru nad działalnością szkół i nie kontroluje realizacji obowiązku szkolnego/nauki.

Z informacji dostępnych na stronie MEN wynika, że do zakresu działania Departamentu Kształcenia Ogólnego w MEN należą zagadnienia i sprawy dotyczące funkcjonowania publicznych i niepublicznych szkół podstawowych i liceów ogólnokształcących, a także obowiązku szkolnego i obowiązku nauki. Wydaje się także, że zdobycie odpowiednich danych na temat liczby uczniów znajdujących się poza systemem oświaty odpowiada możliwościom Departamentu Współpracy z Samorządem Terytorialnym, który zajmuje się koordynowaniem współpracy innych departamentów z jednostkami samorządu terytorialnego. Z kolei opiekuńcza i wychowawcza funkcja szkół i placówek, a także upowszechnianie i ochrona praw dziecka i realizowanie postanowień wynikających z Konwencji o Prawach Dziecka w szkołach i placówkach oświatowych wymienione są pośród kwestii będących przedmiotem zainteresowania Departamentu Wychowania i Kształcenia Integracyjnego. Wskazanie zatem w odpowiedzi na obowiązki

dyrektorów szkół i organów prowadzących, których Rzecznik Praw Obywatelskich jest świadomy, może zostać zrozumiane jako brak zainteresowania Pana Ministra poruszonym tematem lub też umniejszenie swojej roli w kształtowaniu systemu oświaty. Jest to szczególnie niepokojące w sytuacji, kiedy pojawiają się głosy – w tym także głos Pana Ministra – że nauka zdalna może być kontynuowana w przyszłym roku szkolnym z powodu dalszego rozwoju pandemii koronawirusa¹.

W piśmie z dnia 26 maja 2020 r. wyjaśniono, że bez względu na sposób realizacji treści podstawy programowej – w formie zdalnej czy stacjonarnej – nieusprawiedliwiona nieobecność ucznia (szczególnie długotrwała) musi być zgłaszana przez wychowawców klas, aby dyrektor szkoły mógł podjąć stosowne działania w ramach sprawowanej przez niego kontroli realizacji obowiązku szkolnego lub zawiadomić właściwe organy w przypadku obowiązku nauki. W wystąpieniu generalnym do Ministra Edukacji Narodowej usiłowałem wykazać, że pomimo wiedzy na temat nieobecności ucznia działania dyrektorów szkół mogą być utrudnione lub nieskuteczne. Jest to spowodowane m.in. obecnym reżimem sanitarnym, niedoborami kadrowymi w szkołach, brakiem stosownych wytycznych dla policji, inną organizacją pracy sądów. Z powodu braku możliwości wyegzekwowania uczestnictwa dzieci w zajęciach oraz objęcia ich właściwą opieką przez rodziców sugerowałem, że rozwiązanie problemu wymaga współdziałania różnych organów państwa. Pragnę podkreślić, że przedstawiony problem dotyczy osób najsłabszych, w przypadku których pomoc i interwencja państwa jest uzasadniona.

Z informacji prasowych wynika, że niektóre samorządy próbują zbierać dane na temat uczniów, z którymi szkoły utraciły kontakt. Szacuje się, że w Warszawie na 235 tys. uczniów problem dotyczy około 600 dzieci objętymi obowiązkiem szkolnym². W Poznaniu w połowie maja nieznanym był powód niskiej aktywności 200 uczniów szkół podstawowych³. Liczby te prawdopodobnie nie oddają prawdziwej sytuacji, lecz można z nich wysnuć wnioski, że obecnie część dzieci i młodzieży nie jest kształcona, pomimo obowiązku władz,

¹ Audycja „Sedno Sprawy” w Radio PLUS, 04.06.2020, <https://www.radioplus.com.pl/audycje-radiowe/46923-dariusz-piontkowski-minister-edukacji-narodowej> (dostęp w dniu 04.06.2020)

² A. Radwan „Pandemiczne dzieci nie chcą się uczyć. Uczniowie znikają w systemie zdalnej edukacji”, 26.05.2020, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/edukacja/artykuly/1479122,zdalne-lekcje-uczniowie-dzieci-obowiazek-szkolny.html> (dostęp w dniu 04.06.2020)

³ J. Suchecka, „Sprawdzają obecność. Społecznicy szukają dzieci, które w czasie pandemii wypadły z systemu edukacji”, 04.06.2020, <https://tvn24.pl/polska/koronawirus-a-edukacja-spoleczniczy-szukaja-dzieci-ktore-w-czasie-pandemii-wypadly-z-systemu-edukacji-4602318> (dostęp w dniu 04.06.2020)

by chroniły prawo do nauki. Niektóre samorządy informują, że nie docierają do nich sygnały o nieobecnych uczniach. Większe zaangażowanie Pana Ministra mogłoby zachęcić samorządy do podjęcia bardziej zdecydowanych działań w celu zbadania sprawy i poprawy dostępu do edukacji.

Dostrzegając wagę problemu, sprawą zajmują się obecnie niektóre organizacje społeczne. Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę przygotowała procedurę postępowania dla szkół, które zmagają się z problemem „znikających uczniów”. Fundacja podkreśla, że działania interwencyjne podejmowane przez placówki oświatowe wymagają m.in. ustalenia, w jaki sposób pracują różne instytucje, oraz zdefiniowania form wzajemnej współpracy⁴.

Fundacja EFC, zajmująca się edukacją, rozpoczęła w maju kampanię społeczną #sprawdzobecność. Jej celem jest zwrócenie uwagi na osoby, które w warunkach izolacji mogą potrzebować wsparcia i życzliwości. Autorzy kampanii zauważają, że kryzys związany z pandemią zachwiał bezpieczeństwem materialnym i emocjonalnym całych rodzin. Nasila się poczucie samotności, lęku, czasami pojawia się depresja lub przemoc⁵.

W dniu 1 czerwca 2020 r. Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce, które pomaga dzieciom opuszczonym, osieroconym oraz zagrożonym utratą opieki rodziców, opublikowało list otwarty do Ministra Edukacji Narodowej „Znikające dzieci” z apelem do władz o podjęcie działań. Z troski o bezpieczeństwo i dobrostan dzieci piszą w liście: „Niepokoi nas przede wszystkim brak jasnych wytycznych dla szkół co do sposobów reagowania na tego typu sytuacje, oraz sformułowania jasnych ścieżek postępowania umożliwiających sprawdzenie czy życiu, zdrowiu i bezpieczeństwu dziecka, przebywającego w warunkach izolacji, nic nie zagraża”⁶.

Wyrażając ogromne uznanie dla społecznego zaangażowania obywateli, chciałbym jednak zaznaczyć, że odpowiedzialność spoczywa również na Panu Ministrze jako tym, który zgodnie z art. 43 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 ze zm.) koordynuje i realizuje politykę oświatową państwa i współdziała w tym

⁴ Procedura reagowania w przypadku braku kontaktu z uczniami w okresie epidemii – propozycja dla placówek oświatowych, 19.05.2020, <https://fdds.pl/procedura-reagowania-w-przypadku-braku-kontakt-z-uczniami-w-okresie-epidemii-propozycja-dla-placowek-oswiatowych/> (dostęp w dniu 04.06.2020)

⁵ #sprawdzobecność – dołącz do akcji Fundacji EFC!, 19.05.2020, <https://efc.edu.pl/aktualnosc/sprawdzobecnost-dolacz-do-akcji-fundacji-efc> (dostęp w dniu 04.06.2020)

⁶ List Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce do Ministra Edukacji Narodowej „Znikające dzieci”, 01.06.2020, <http://media.wioskisos.org/98389-znikajace-dzieci> (dostęp w dniu 04.06.2020)

zakresie z wojewodami oraz z innymi organami i jednostkami organizacyjnymi właściwymi w sprawach funkcjonowania systemu oświaty.

Z uwagi na powyższe, w oparciu o art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. *o Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2020 r. poz. 627), zwracam się do Pana Ministra ponownie z prośbą o zajęcie stanowiska i poinformowanie o nim Rzecznika. Oszacowanie liczby uczniów, którzy w ciągu ostatnich miesięcy nie uczestniczyli w zdalnym nauczaniu, powinno być, moim zdaniem, traktowane jako cel minimalny i punkt wyjścia do dalszych działań służących ochronie praw dzieci i młodzieży. Nie można bowiem dopuścić, aby rosła w Polsce liczba uczniów, którzy zamiast poprawy jakości edukacji doświadczyli szeregu problemów, na które nie usiłowano znaleźć dobrych rozwiązań.

Z wyrazami szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/